

ука працюватиме потужніше й даватиме більший економічний ефект. Але на швидкі результати сподіватися не варто.

На мене сильне враження справили висловлювання Прем'єр-міністра. Він добре усвідомлює той факт, що лише незначна частина наукових розробок реально впроваджується і дає економічний ефект. Показове і друге твердження — що фундаментальна наука, хоча вона не дає швидкого результату, але, тим не менше, повинна існувати і відповідним чином фінансово підтримуватися. Добре, що він це усвідомлює.

— **За радянських часів кар'єра науковця була більш прогнозованою, можливо, тому й обирали її.**

М.С.: Так, у принципі, нормальний науковець міг розраховувати на більш-менш сталу кар'єру на одному робочому місці. Він міг практично все життя займатися однією і тією ж тематикою, навіть якщо вона вже давно перестала бути актуальною. Для людей, не схильних до змін, була можливість за одним столом і з тим самим обладнанням прожити від студентських років до пенсії. Зараз, звісно, такого не може бути.

Ми вже ніколи не повернемося до тієї прогнозованості. Зрозуміло, що нині вже не можна буде пропрацювати десятки років над однією темою: світова практика свідчить, що навіть «найгарячіша» нова наукова тема вичерпується впродовж 7–10 років. Графеновий бум, наприклад, уже вщухає.

— **Як залучати молодь до наукової діяльності? Як втримати молодих учених у країні й у галузі?**

І.А.: Я помітив, що з певного часу батьки почали ставити запитання: а де можуть працювати ваші випускники, якщо не в науці? Я вже більш як двадцять років працюю в журі всеукраїнських олімпіад з фізики, в останні кілька років є його головою; вжив учнівські команди на міжнародні олімпіади з фізики. Тож

спостерігаю за долями учасників олімпіад: в Україні майже ніхто не залишається. Раніше вступали до московських вишів, але й там довго не затримувалися — продовжували навчання в європейських. Нині, звичайно, до російських ВНЗ не їдуть, частина перспективної молоді залишається в Україні, вступають зазвичай до КНУ. Але, зрештою, вони або їдуть за кордон в аспірантуру, або, хто залишається у країні, взагалі не їдуть у науку чи їдуть ненадовго — зважаючи на фінансове становище. І знову-таки — кватирне питання вирішити практично неможливо. Я є членом спеціалізованої ради в інституті фізики. Спостерігаю, що майже всі молоді люди, які захищають дисертації, практично одразу їдуть за кордон.

ГЕРОЇЗМ І ФІНАНСУВАННЯ

— **Засідання Нацради — це верхівка айсберга, коли вже напрацьовані певні ідеї, є пропозиції. Що зараз робитиметься?**

І.А.: Максим Віталійович уже зазначив, що голова Національного фонду досліджень, за законом, повинен працювати на громадських засадах. Це не відповідає реаліям. Те саме я можу сказати з приводу керівників наукового комітету Нацради. Я бачу, як працюють голова **Анатолій Білоус**, його заступник **Олексій Колежук**. Така робота не може виконуватися на громадських засадах, адже має величезний обсяг. Треба підтримувати постійний діалог з органами влади, МОН, апаратом Кабінету Міністрів, про-

ПРИ ФІНАНСУВАННІ ГАЛУЗІ ДО 1 ВІДСОТКА ВВП ВІДДАЧА ВІД НАУКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ ЗБІЛЬШУЄТЬСЯ НЕ СИЛЬНО. ЕФЕКТИВНО ВОНА ПОЧИНАЄ ЗРОСТАТИ ДЕСЬ ІЗ 1,5 ВІДСОТКА, ТОМУ В ЗАКОН «ПРО НАУКОВУ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ» БУЛО ЗАКЛАДено 1,7

до того, що все дуже складно, а грошей нема і не буде. Але рішення, ухвалені всіма голосами, крім Мінфіну, полягало в тому, що, попри усі складнощі, додаткові гроші на науку треба шукати, звісно, пам'ятаючи про необхідність реформування і те, що треба робити науку ефективнішою. Саме цю позицію зрештою підтримав Прем'єр-міністр.

— **Чи вплине робота Нацради на погодження певних видатків?**

М.С.: Робота Національної ради України з питань розвитку науки і технологій — реальний механізм, аби ми крок за кроком покращували фінансове становище української науки. Бо зараз фактично ми до більшості людей донесли просту тезу, що без фінансування науки бути не може. Добре, що Анатолій Білоус під час засідання продемонстрував криву залежності фінансування видатків на науку і результат, який вона може дати. Цей графік є відомим, але про нього варто постійно нагадувати вищим посадовцям держави. При фінансуванні галузі до одного відсотка ВВП ефективність науки для економіки збільшується не сильно. Ефективно вона починає зростати десь із 1,5 відсотка, тому в Закон «Про наукову і науково-технічну діяльність» було закладено 1,7. Зазначу, що відповідне фінансування у країнах Євросоюзу складає близько двох відсотків, а в Лісабонську стратегію закладено три. Ми ж почали це робити у 2016

році зі скандально низького показника — 0,16 відсотка ВВП, два роки поспіль збільшуємо ці цифри, але й досі не дійшли до 0,2.

— **Чи збільшиться при змінах підходів до фінансування відсоток видатків держави на науку в університетах і академіях?**

М.С.: Я би не хотів говорити у тому контексті, що держава мусить у когось забрати, щоб комусь дати. Я категорично проти цього і вважаю, що держава мусить додати всім. Але вона повинна дуже серйозно додати університетам: ми всі вийшли з радянського минулого, де вважалося, що університети — для викладання, а не для науки. Наука в університетах за СРСР фінансувалася лише за рахунок госпдоговірної тематики. Щоправда, такі договори уклали багато підприємств. Зараз ми запровадили конкурсне короткострокове фінансування. Але сумарне річне фінансування науки в усіх університетах України, й про це говорила міністр освіти і науки Лілія Гриневич, — це приблизно 15 мільйонів євро, дуже низький показник. Треба серйозно його збільшувати, якщо ми хочемо, щоб наші університети виконували ту роль, яку вони мусять виконувати, просто виходячи з місії, що її несуть такі заклади в усьому світі, — бути провідними науковими осередками.

Спілкувався **Максим КОРОДЕНКО**,
«Освіта України».
Фото автора

ЛІЛІЯ ГРИНЕВИЧ НАГОЛОШУВАЛА НА НЕОБХІДНОСТІ ЗБІЛЬШЕННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НАУКОВИМ СПІВРОБІТНИКАМ. АЛЕ НЕ ЗА РАХУНОК СКОРОЧЕННЯ ШТАТНИХ ОДИНИЦЬ, ЯК ЦЕ БУЛО ДОСІ. НАДВАЖЛИВИМ Є ПІДВИЩЕННЯ ПО ТАРИФНИХ РОЗРЯДАХ

М.С.: Тому на засіданні Нацради міністр **Лілія Гриневич** наголошувала на необхідності збільшення заробітної плати науковим співробітникам. Але не за рахунок скорочення штатних одиниць, як це було досі. Надважливим є підвищення по тарифних розрядах. Лілія Михайлівна зауважила, що держава в цьому плані вже допомогла освітянам, на черзі — науковцям.

Йшлося і про житлову програму. Але це — надзвичайно складне питання. Востанне до нього підходили десять років тому — в 2008 році така програма була майже готова, передбачалася тисяча однокімнатних квартир для науковців. На превеликий жаль, у цей час розпочалася світова економічна криза, а програму так і не реалізували.

фільним комітетом ВРУ — і ми це робимо. Уже зараз до наукового комітету безперервно надходять проекти різних документів, із приводу яких ми повинні приймати рішення. Нині робота відбувається в режимі героїзму, цього за нормальних умов не повинно бути.

М.С.: Це наклало великі додаткові навантаження і на Міністерство освіти і науки, бо Нацрада складається не тільки з наукового, а й адміністративного комітету, де я маю честь бути заступником голови. Засіданням Нацради, наприклад, передувало дуже динамічне і навіть драматичне засідання адміністративного комітету, де врешті-решт були вислухані всі застереження Міністерства фінансів, які коротко зводилися

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОГОЛОШУЄ КОНКУРС НА ЗАЙНЯТТЯ ПОСАДИ:

ректора Одеського державного аграрного університету.

У конкурсі можуть брати участь громадяни України, які вільно володіють українською мовою, мають учене звання та науковий ступінь і стаж роботи на посадах науково-педагогічних працівників не менш як десять років.

Строк подання заяв — два місяці з дня опублікування оголошення.

Особи, які бажають узяти участь у конкурсі, подають такі документи: заяву на участь у конкурсі; особовий листок з обліку кадрів з фотографією, автобіографією; копії документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання; довідку про проходження попереднього (періодичного) психіатричного огляду, яка видається відповідно до Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 р. №1465 («Офіційний вісник України», 2000 р., №39, ст. 1656); копію паспорта, засвідчену претендентом; копію трудової книжки; довідку про наявність або відсутність судимості, витяг з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, письмову згоду на збір та обробку персональних даних.

Копії документів, які подаються претендентом (крім копії паспорта), можуть бути засвідчені за місцем роботи претендента, засновником або нотаріально.

Документи надсилати на адресу: Міністерство освіти і науки України, проспект Перемоги, 10, м. Київ-135, 01135. Телефон для довідок: 481-32-35.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОГОЛОШУЄ КОНКУРС НА ЗАЙНЯТТЯ ПОСАДИ:

ректора Тернопільського національного економічного університету.

У конкурсі можуть брати участь громадяни України, які вільно володіють українською мовою, мають учене звання та науковий ступінь і стаж роботи на посадах науково-педагогічних працівників не менш як десять років.

Строк подання заяв — два місяці з дня опублікування оголошення.

Особи, які бажають узяти участь у конкурсі, подають такі документи: заяву на участь у конкурсі; особовий листок з обліку кадрів з фотографією; автобіографією; копії документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання; довідку про проходження попереднього (періодичного) психіатричного огляду, яка видається відповідно до Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 р. №1465 («Офіційний вісник України», 2000 р., №39, ст. 1656); копію паспорта, засвідчену претендентом; копію трудової книжки; довідку про наявність або відсутність судимості, витяг з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення; письмову згоду на збір та обробку персональних даних.

Копії документів, які подаються претендентом (крім копії паспорта), можуть бути засвідчені за місцем роботи претендента, засновником або нотаріально.

Документи надсилати на адресу: Міністерство освіти і науки України, проспект Перемоги, 10, м. Київ-135, 01135. Телефон для довідок: 481-32-35.